

Відгук офіційного опонента
доцента кафедри економіки, підприємництва та
бізнес-адміністрування Сумського державного університету
КОБЛЯНСЬКОЇ ІННИ ІГОРІВНИ
на дисертаційну роботу аспірантки кафедри менеджменту імені
професора Л.І. Михайлової КОРЕНІВСЬКОЇ ЛЮДМИЛИ ВІКТОРІВНИ
на тему «СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ
ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ КОНОПЛЯРСТВА»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07-
управління та адміністрування за спеціальністю 073 - «Менеджмент»

1. Актуальність теми дослідження. Сфера використання конопель постійно розширюється, розробляються нові технології, які дозволяють підвищити ступінь використання усіх складових компонентів рослини, що створює умови коноплям конкурувати з іншими сільськогосподарськими культурами.

Ключовим елементом успішного розвитку бізнесу для потенційного коноплевиробника може стати впровадження інноваційних напрямів переробки і одержання затребуваної на споживчому ринку продукції. За останні роки у світі рівень впровадження інновацій в коноплярстві значно зріс, демонструючи нові надзвичайно конкурентоспроможні напрями виробництва коноплепродукції. При цьому слід зазначити, що збільшення виробників коноплепродукції – це прямиий шлях до збільшення конкуренції на ринку конопель. Розвиток конкурентного середовища серед виробників коноплепродукції дозволить пришвидшити їх інтеграцію у глобальну економіку через систему експорту відповідної високоякісної продукції та налагодження взаємовигідних відносин між її виробниками, переробниками та споживачами. Вихід на міжнародний ринок буде вимагати перехід на високі показники якості коноплепродукції, що призведе до модернізації виробничого обладнання та переходу на сертифікацію продукції у відповідності до вимог ЄС, що в підсумку є позитивною динамікою змін для розвитку галузі. А цим і пояснюється актуальність теми дисертаційного дослідження Коренівської Л.В.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Наукові дослідження дисертаційної роботи виконувалися відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету в рамках теми «Розвиток менеджменту в умовах міжнародних інтеграційних процесів» 2019-2023 (номер держреєстрації 0119U001336), у рамках якої автором, досліджено основні тенденції розвитку стратегічного управління ефективністю виробництва та переробки продукції коноплярства та окреслено орієнтири управління галуззю.

3. Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному, методичному та прикладному дослідженні питання стратегічного управління ефективністю виробництва та реалізації продукції коноплярства. Наукову новизну дисертаційного дослідження становлять наступні основні положення:

– вперше запропоновано системну концепцію стратегічного управління галуззю коноплярства в сфері сталого розвитку сільських територій, засновану на створенні нового ринкового простору (блакитного океану), де в якості складових автором пропонується розглядати новацію цінності, фокус стратегії з конкурентів на альтернативи, інноваційну цінність для покупця, кількість неклієнтів, а ключовим критерієм розвитку вважати зниження витрат, пов'язаних з підтримкою конкурентоздатності підприємств галузі;

– удосконалено концептуальну модель забезпечення стратегічного управління ефективністю виробництва та реалізації продукції коноплярства, яка передбачає поетапний взаємозв'язок різних рівнів організацій з різними рівнями команди, що дозволить активізувати процеси ефективної діяльності галузі;

– удосконалено організаційно-економічні підходи до активізації підприємницької ініціативи шляхом реалізації проекту створення

агротуристичного кластеру промислових конопель з метою розвитку мережі агротуризму з впровадженням традиційних та інноваційних технологій;

– удосконалено системну концепцію інтегрування вітчизняного ринку на світовий ринок технічних конопель, що базується на постійно зростаючій потребі суспільства в сировині та продукції первинної та поглибленої переробки, складовими якої виступає аналіз імпорту/експорту провідних країн світу, особливості входження в ринки ЄС, Близького Сходу, ринки азіатського напрямку та наявністю відповідних служб, сайтів, інформаційних центрів по забезпеченню підтримки експорту;

– дістали подальшого розвитку пріоритети, цілі та першочергові завдання із забезпечення збалансованого розвитку галузі, визначені з урахуванням проблематики на регіональному та місцевому рівні, що призведуть в майбутньому до росту економічного потенціалу даної культури: збільшення посівних площ, валових зборів насіння, волокна, трести та продукції первинної та поглибленої переробки;

– дістали подальшого розвитку методичний підхід до визначення стану розвитку галузі коноплярства в країні, який ґрунтується на інструментарії SWOT - аналізу, що дало змогу довести єдність проблематики регіонального розвитку для всіх територіальних громад України;

– сформовані теоретичні підходи до управління інноваційним розвитком галузі коноплярства в умовах нових інтеграційних перетворень економіки регіонів, а саме: на основі підвищення добробуту жителів територіальних громад, збереження та примноження сімейних та народних традицій, бережного відношення до навколишнього середовища;

– визначений методичний підхід до визначення впливу ендогенних (змінних) факторів на рівень екзогенного (незмінного) - прибутковості продукції коноплярства за двобічною технологією вирощування, який ґрунтується на застосуванні багатofакторної регресії, і дало змогу довести прямо пропорційну залежність прибутку від ціни та собівартості.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Сформульовані у дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації мають наукове та прикладне значення. використання теоретико-методичних і практичних розробок та стратегій розвитку у діяльність органів влади різних рівнів: при формуванні стратегії розвитку Інституту луб'яних культур НААН України, Стратегії регіонального розвитку Сумської області та інших регіонів країни. Результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації, що містяться в роботі, схвалені та використовуються в практичній діяльності, про що свідчать довідки: Інституту луб'яних культур НААН України (№ 20-д від 03.04.2023р., де відзначено, що системна концепція стратегічного управління галузю коноплярства в сфері сталого розвитку сільських територій, заснована на створенні нового ринкового простору (блакитного океану), де в якості складових автором пропонується розглядати новацію цінності, фокус стратегії з конкурентів на альтернативи, інноваційну цінність для покупця, а ключовим критерієм розвитку вважати зниження витрат, пов'язаних з підтримкою конкурентоздатності підприємств галузі, забезпечить більш широке впровадження в структуру посівів аграрних підприємств Сумської області технічних конопель); ТОВ «Десналенд» щодо методичного підходу визначення стану розвитку галузі коноплярства в країні, який ґрунтується на інструментарії SWOT-аналізу та дозволяє отримати інформацію про поточний стан справ); ТОВ «Лінен оф Десна» (№ 8 від 04.04.2023р.), щодо системної концепції інтегрування вітчизняного ринку на світовий ринок технічних конопель, що базується на постійно зростаючій потребі суспільства в сировині та продукції первинної та поглибленої переробки, складовими якої виступає аналіз імпорту/експорту провідних країн світу, особливості входження в ринки ЄС, Близького Сходу, ринки азійського напрямку та наявністю відповідних служб, сайтів, інформаційних центрів по забезпеченню підтримки експорту.

Крім того, матеріали дослідження можуть бути використані в навчальному процесі ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж

Сумського НАУ» при вивченні дисциплін «Менеджмент», «Основи менеджменту та маркетингу» та у курсових роботах здобувачів освіти спеціальності 073 Менеджмент, 073 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (бакалаври), 123 Комп'ютерна інженерія галузей знань 07 Управління та адміністрування, 12 Інформаційні технології.

5. Повнота викладення матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею автора. Наукові результати, висновки і пропозиції, що виносяться на захист, отримані автором особисто.

Основні наукові положення та результати досліджень за темою дисертації опубліковано у 8 наукових працях, з них: 3 статті у фахових наукових виданнях України, усі включені до міжнародних наукометричних баз даних; 2 статті опубліковано в наукових періодичних виданнях Організації економічного співробітництва та розвитку країн, які включені до науково-метричної бази даних Scopus; 3 тези в матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 2,23 арк., з яких 1,25 арк. належить особисто автору.

Статті в наукових виданнях, включених до переліку фахових наукових видань України:

1. Михайлова Л. І., Коренівська Л. В. Еволюційні засади розвитку виробництва продукції коноплярства в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С.30-39. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909030>

2. Михайлова Л.І., Коренівська Л.В. Оцінка економічного потенціалу виробництва продукції коноплярства в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С.33-46. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202001033>

3. Михайлов А.М., Коренівська Л.В., Рачицька Є.В. Стратегічне управління розвитком галузі коноплярства. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С.42-53. DOI:<http://www.eapk.org.ua/contents/2021/06/42>

Статті в періодичних наукових виданнях, індексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

4. Liubov Mykhailova, Andrii Mykhailov, Liudmyla Korenivska, Lyudmyla Khromushyna and Marharyta Chuprina (2021). Formation of strategic management of hemp cultivation in a developing country: A case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 19(2), 1-13. (Scopus) DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(2\).2021.01](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(2).2021.01)

Статті у іноземних виданнях:

5. Коренівська Л.В. Prospects for increasing the economic potential of hemp production in Ukraine. *Modern Technology and Innovative Technologe*. 2019. № 10. С.24-33. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2019-10-02-025>

Тези в матеріалах наукових конференцій:

6. Коренівська Л.В. Стан виробництва продукції коноплярства в Україні. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів*: Матеріали III Міжнародної наук.-практ. Конф., 25 жовтня 2018 р. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: «Діса плюс», 2018. С. 269-272.

7. Коренівська Л.В. Стан та перспективи виробництва продукції коноплярства в Україні в контексті євроінтеграції. *Національний менеджмент в умовах інтеграційних та глобалізаційних викликів*: монографія. / за наук.ред. д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. – Суми: ФОП Литовченко Є.Б., 2019. С. 72-84.

8. Коренівська Л.В. Проблеми ефективного розвитку галузі коноплярства. *Стратегія розвитку агропромислового комплексу в умовах інтеграційних процесів*: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної молодіжної інтернет-конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ, 24 листопада 2018 року / редкол.: Ю.О.Лупенко та ін. К.: ННЦ «ІАЕ», 2018. С. 93-97.

9. Коренівська Л.В. Ліцензування – перший крок до вирощування технічних конопель. *Сталий розвиток сільського господарства: глобальні*

зміни та національні особливості досягнення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 29-29 травня 2019 р. / Білоцерківський нац. аграр. ун- т. Біла Церква, 2019. С.139-142.

10. Михайлова Л.І., Коренівська Л.В. Перспективні форми господарювання на ринку виробництва продукції коноплярства: Матеріали Сімнадцятого Конгресу вчених економістів-аграрників та Міжнародної науково-практичної конференції присвячені перспективним формам організації господарської діяльності на селі, 30 травня 2019 р. / Київ: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2019. С. 145-150.

11. Михайлова Л.І., Коренівська Л.В. Галузь коноплярства в системі інноваційного розвитку аграрної сфери. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю екон. освіти в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 3-4 жовтня 2019 р. У 2 ч. Ч. 1/Харк. нац. аграр. ун- т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2019. С. 145-150.

12. Коренівська Л.В., Бесараб Д.О., Воєвода Є.І. До питання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в галузі коноплярства в умовах реалізації євроінтеграційних прагнень України. *Тренди розвитку фінансового сектору національної економіки: правовий, обліково-аналітичний, організаційно-економічний та фінансовий аспекти*: матеріали науково-практичної конференції, 27 листопада 2019 року . Київ, 2019. С. 116-120.

13. Коренівська Л.В., Дейниченко К.В., Харченко Ю.В. Світовий досвід розвитку коноплярства. *Сучасний рух науки*: тези доп. ІХ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 2-3 грудня 2019 року. Дніпро, 2019. Т.2. С. 91-94.

14. Михайлова Л.І., Коренівська Л.В. Державне регулювання розвитку галузі коноплярства в контексті кон'юнктури світового ринку. *Проблеми ефективного управління державою*: матеріали міжнародної наукової конф.,

листопада 2020 р. Тбілісі, 2020. С. 57-58.

15. Коренівська Л.В. Прибутковість виробництва продукції коноплярства на основі кореляційно-регресійного методу. *Управління розвитком соціально-економічних систем*: матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції, 8 жовтня 2020 року. Харків, 2020. С. 517-520.

16. Коренівська Л.В. Аналіз впливу факторів на розвиток галузі коноплярства на основі методу експертних оцінок. *Наука, освіта, інновації: актуальні проблеми та сучасні аспекти*: перша міжнародна науково-практична конференція, 16-18 грудня 2020 року. Таллінн, Естонія. С. 213-221.

17. Коренівська Л.В., Рачицька Є.В. Основні аспекти стратегічного розвитку галузі коноплярства в Україні. *Теоретичні та методологічні засади забезпечення сталого агровиробництва та соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах інноваційної економіки*: Всеукраїнська науково-практична конференція, 20 травня 2021 року. Харків, Україна. С. 18-20.

18. Михайлов А.М., Коренівська Л.В. Стратегія блакитного океану як передумова розвитку галузі коноплярства. *Інновації у коноплярстві 2022 плюс*: VII міжнародна науково-практична конференція, 26-28 серпня 2021 року. Глухів, Україна. С. 32-35.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях, серед яких найбільш важливими були: Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів» (Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, 25.10.2018р.); Міжнародна науково-практична молодіжна інтернет-конференція викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ «Стратегія розвитку агропромислового комплексу в умовах інтеграційних процесів» (Сумський національний аграрний університет, 24.11.2018р.);

Міжнародна науково-практична конференція «Сталий розвиток сільського господарства: глобальні зміни та національні особливості досягнення» (Білоцерківський національний аграрний університет, 29.05.2019 р.); Конгрес вчених економістів-аграрників та Міжнародна науково-практична конференція присвячені перспективним формам організації господарської діяльності на селі (Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 30.05.2019 р.); Науково-практична конференція «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів» (Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, 03-04.10.2019 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми ефективного управління державою» (Тбілісі, 01.11.2020 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Управління розвитком соціально-економічних систем» (Харків, 8.10.2020 р.); Міжнародна науково-практична конференція «наука, освіта, інновації: актуальні проблеми та сучасні аспекти» (Таллінн, Естонія, 16-18.12.2020 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Теоретичні та методологічні засади забезпечення сталого агровиробництва та соціально-економічного розвитку сільських територій в умовах інноваційної економіки» (Харків, 20.05.2021 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Інновації у коноплярстві 2021 плюс» (Глухів, Інститут луб'яних культур НААН України, 26-28.08.2021 р.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Наукові положення, висновки і рекомендації, отримані за результатами дослідження, є належним чином обґрунтованими та достовірними. Дисертанткою використана достатня кількість інформаційних джерел з відкритих баз, нормативно-правової літератури, статистичних та аналітичних матеріалів. Результати дослідження та авторські рекомендації пройшли практичну апробацію, що підтверджується відповідними документами.

Вищезазначене є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності результатів наукового пошуку, висновків та пропозицій.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертаційне дослідження Коренівської Л.В. повністю відповідає за своїм змістом вимогам, що встановлені до даного виду робіт. Структура дисертації, а саме анотація, вступ, основний зміст, що включає в себе три розділи, висновки, список використаних джерел та додатків є цілісним, логічно побудованим та структурованим, послідовним. Мова, стиль, викладення матеріалу та структура дисертації відповідають граматичним, технічним вимогам та вимогам щодо оформлення дисертації. Зазначене свідчить, що дисертаційна робота є завершеною, самостійною науковою працею.

Досягнення поставленої дисертанткою мети та завдань обумовлено сукупністю правильно підібраних методів і прийомів наукового пізнання, таких як: абстрактно-логічний (при вивченні теоретичних основ та формування висновків щодо стратегічного управління ефективністю виробництва та реалізації продукції коноплярства); статистичний (для дослідження динаміки розвитку світового та вітчизняного ринку коноплярства); порівняльний (при вивченні економічних явищ шляхом зіставлення фактичних даних за окремими роками); розрахунково-конструктивний, графічний (для наочного зображення тенденцій та змін економічних явищ кореляційно-регресійного аналізу); економічного моделювання (для створення моделі ринку коноплярства та здійснення прогнозу щодо його подальшого розвитку); SWOT-аналіз (для вивчення можливостей розвитку інтеграції виробників продукції коноплярства.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, теоретичну, методологічну основи

роботи, наукові положення, що характеризують її новизну, практичне та теоретичне значення зроблених висновків і пропозицій, їх апробація.

Перший розділ дисертаційного дослідження поданий на високому науковому та методичному рівні з використанням достатньої кількості першоджерел. Представлений матеріал у розділі свідчить про належний рівень обізнаності дисертантки зі станом проблеми, якій присвячене дисертаційне дослідження.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячений оцінці стану і ефективності виробництва та реалізації продукції коноплярства. Авторкою було використано наступні методи досліджень: статистичний (для дослідження динаміки розвитку світового та вітчизняного ринку коноплярства); порівняльний (при вивченні економічних явищ шляхом зіставлення фактичних даних за окремими роками); розрахунково-конструктивний, графічний (для наочного зображення тенденцій та змін економічних явищ кореляційно-регресійного аналізу); економічного моделювання (для створення моделі ринку коноплярства та здійснення прогнозу щодо його подальшого розвитку); SWOT-аналіз (для вивчення можливостей розвитку інтеграції виробників продукції коноплярства.

Третій розділ дисертаційного дослідження демонструє результати аналітичних та прогнозних досліджень.

В кінці кожного розділу дисертаційного дослідження зроблено відповідні висновки. Варто зауважити, що висновки в повній мірі відповідають заявленій меті дисертаційного дослідження та поставленим завданням, мають вагому аргументацію, достатнім і належним чином обґрунтовані і характеризуються високим рівнем достовірності.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

В той же час, високо оцінюючи представлену до захисту дисертаційну роботу, доречно зауважити про наявність певних дискусійних моментів:

1. У п.3.3 на основі додатку Ж (Матриця SWOT-аналізу стану та перспектив розвитку галузі коноплярства в Україні) бажано було б створити таблицю з переліком дій на перетині кожної клітинки, що надало б велику кількість різноманітних варіацій для ухвалення відповідних управлінських рішень.

2. У п.3.1 доцільно було б детальніше дослідити питання створення нового ринкового простору (блакитного океану) як одного із напрямів стратегічного управління, що буде формувати ефективні стратегії розвитку галузі коноплярства.

3. У п.2.2 виграно сприймалося б дослідження при схематичному зображенні кластерної моделі галузі коноплярства.

4. У п.2.3 таблиця 2.10 носить некоректну назву. Варто було більш детально ознайомитися з видами продукції коноплярства, що імпортується країнами.

При цьому, перелічені зауваження носять лише рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Коренівської Людмили Вікторівни на тему «Стратегічне управління ефективністю виробництва та реалізації продукції коноплярства», яка подана до захисту у спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 «Менеджмент» за своїми актуальністю, науково-теоретичним рівнем, основними результатами обґрунтованості, основними положеннями і результатами, опублікованими у фахових виданнях, новизна постановки та практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.

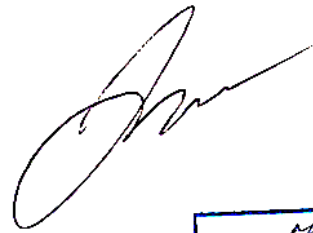
Офіційний опонент

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки, підприємництва

та бізнес-адміністрування

Сумського державного університету

Інна КОБЛЯНСЬКА

